

УДК 342.9

Ірина ХОМИШИН

Національний університет “Львівська політехніка”,
професор кафедри адміністративного та інформаційного права
Навчально-наукового інституту права
психології та інноваційної освіти,
доктор юридичних наук, професор
iryna.y.khomyshyn@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-6180-3478

Артем ЧУБАЙ

Національний університет “Львівська політехніка”,
аспірант Навчально-наукового інституту права
психології та інноваційної освіти
artem.v.chubai@lpnu.ua
ORCID: 0009-0000-3710-7862

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНИХ СУДІВ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

<http://doi.org/10.23939/law2025.47.295>

© Хомишин І., Чубай А., 2025

У статті здійснено комплексний аналіз зарубіжного досвіду формування та функціонування систем адміністративних судів. Розглянуто основні моделі адміністративного судочинства, зокрема французьку, німецьку, англосаксонську та змішані варіанти, що використовуються в окремих країнах Центральної та Східної Європи.

Особливу увагу присвячено можливості застосування зарубіжних підходів у процесі вдосконалення української системи адміністративної юстиції. Визначено перспективні напрями реформування адміністративних судів в Україні з урахуванням міжнародних стандартів, зокрема у сфері підвищення незалежності суддів, цифровізації процесів, спрощення процедур розгляду справ та запровадження ефективних досудових механізмів. Зроблено висновок про доцільність вибіркового впровадження іноземного досвіду з обов'язковим урахуванням національних правових і соціальних умов. Порівняльний аналіз різних моделей адміністративної юстиції дає змогу уникати типових помилок, притаманних окремим правовим системам. Наприклад, надмірна бюрократизація або недостатня інституційна незалежність можуть негативно впливати на ефективність адміністративних судів. Вивчення подібних аспектів допомагає Україні свідомо уникати таких проблем під час вдосконалення власної моделі, водночас запозичати дієві механізми, що можуть бути адаптовані до вітчизняних умов задля підвищення якості адміністративного судочинства. Йдеться, зокрема, про вдосконалення структури судів, впровадження новітніх технологій, зміцнення гарантій незалежності суддів та розвиток досудових процедур врегулювання спорів.

Тому актуальним є дослідження основних моделей адміністративної юстиції за кордоном, виявлення їхніх сильних та слабких сторін, а також визначення тих елементів зарубіжного досвіду, які можуть бути адаптовані до українських реалій з метою підвищення ефективності функціонування адміністративних судів.

Ключові слова: адміністративне судочинство, правосуддя, система адміністративних судів, моделі адміністративних судів, зарубіжний досвід.

Постановка проблеми. У сучасних правових державах адміністративна юстиція відіграє ключову роль у забезпеченні балансу між інтересами громадян і публічною владою, слугуючи ефективним способом контролю за діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування. Формування системи адміністративних судів у різних країнах світу має свої історичні, правові та організаційні особливості, які зумовлюються як національними традиціями, так і рівнем розвитку правової культури та демократичних інституцій.

Досвід таких держав, як Франція, Німеччина, Польща, Італія, а також деяких англосаксонських країн, демонструє різні моделі адміністративного судочинства – від спеціалізованих адміністративних судів до інтегрованих у загальну судову систему органів. Аналіз цього досвіду є надзвичайно важливим для України, яка продовжує вдосконалювати власну систему адміністративного судочинства в контексті європейської інтеграції та реформування судової влади.

Крім того, в умовах європейської інтеграції нашої держави важливу роль відіграє адаптація національного законодавства до законодавства Європейського Союзу, зокрема в контексті забезпечення ефективного захисту прав, свобод й законних інтересів фізичних та юридичних осіб від порушень з боку органів публічної адміністрації та їх посадових осіб. Отже, у зв'язку з євроінтеграційним напрямом розвитку України особливо важливе місце посідає реформування правової системи з урахуванням міжнародних стандартів та позитивного досвіду функціонування адміністративних судів у зарубіжних країнах [1, с. 3].

Попри проголошені цілі реформування судової системи в Україні, діяльність адміністративних судів усе ще стикається з низкою викликів, які ускладнюють реалізацію принципу верховенства права та ефективного судового захисту громадян у публічно-правових спорах. Нерідко національна модель адміністративного судочинства виявляється не повною мірою дієвою через недосконалість правового регулювання, організаційні труднощі, а також брак усталеної практики розмежування повноважень між судами різних юрисдикцій.

У цьому контексті особливо актуальним постає питання вивчення зарубіжного досвіду формування та функціонування систем адміністративних судів. Порівняльний аналіз дає змогу виявити ефективні підходи до побудови адміністративної юстиції, які забезпечують реальний судовий контроль за владою, оперативність розгляду справ та доступність правосуддя для громадян. Водночас пряме перенесення іноземних моделей без урахування національних особливостей може призвести до зворотного ефекту.

Аналіз дослідження проблеми. Тема формування та функціонування адміністративних судів у зарубіжних країнах є предметом пильної уваги як українських, так і іноземних науковців. Її актуальність зумовлена потребою пошуку ефективних моделей адміністративної юстиції, які могли б забезпечити належний рівень судового контролю за публічною владою та сприяти розвитку демократичних правових систем.

Серед українських дослідників, які зробили вагомий внесок у вивчення цієї проблематики, варто відзначити таких, як: В. С. Венгер, П. Д. Біленчук, Р. О. Куйбіда, О. Ф. Школьна, Н. М. Оніщенко.

Серед зарубіжних науковців, що мають значний вплив у цій сфері, варто згадати: Жан-Марі Віно (Jean-Marie Woehrling, Франція), Фрідріха Шталя (Friedrich Stahl, Німеччина), Поля Креспеля (Paul Crespelle).

Низка міжнародних організацій, таких як Європейська комісія “За демократію через право” (Венеціанська комісія), Рада Європи, Європейський суд з прав людини, також регулярно публікує рекомендації та аналітичні матеріали, що містять порівняльні дослідження адміністративного судочинства в різних країнах.

Тож наукова література з цього питання є досить об’ємною та різноплановою. Водночас існує потреба у поглибленому аналізі саме з урахуванням сучасних тенденцій розвитку адміністративної юстиції в умовах цифровізації, децентралізації та зміцнення правових гарантій для громадян у відносинах з державою.

Мета статті – дослідження основних моделей адміністративної юстиції за кордоном, виявлення їхніх сильних та слабких сторін, а також визначення тих елементів зарубіжного досвіду, які можуть бути адаптовані до українських реалій з метою підвищення ефективності функціонування адміністративних судів.

Виклад основного матеріалу. Системи адміністративної юстиції в різних країнах світу суттєво різняться між собою, що зумовлено відмінностями у соціально-економічних умовах та історичних традиціях, які вплинули на їх формування. У науковій літературі є різні підходи до класифікації таких систем. Так, одні вчені виділяють три основні моделі адміністративної юстиції: німецьку, французьку, англосаксонську. Інші розмежовують різновиди організації судового вирішення адміністративних спорів, які склалися в континентально-європейських і англосаксонських системах права [2, с. 20].

Важливо зазначити, що виділяють два основні варіанти організації судового вирішення адміністративних спорів. Перший варіант поширений у більшій частині розвинених країн континентально-європейської (статутної) системи права. Такий підхід заснований на існуванні у межах судової влади окремої спеціалізованої гілки адміністративних судів (Франція, Німеччина, Італія) або спеціалізованих адміністративних палат у структурі загальних судів (Іспанія, Нідерланди). Водночас особливістю цієї моделі є запровадження особливої процедури розгляду адміністративних справ судами. Крім того, основною перевагою такої моделі адміністративного судочинства є досвідченість й професіоналізм суддів, що зумовлюється їхньою чіткою спеціалізацією [3, с. 17].

Водночас у державах, які належать до англосаксонської (прецедентної) системи права, розгляд спорів за участю публічної адміністрації належить до повноважень загальних судів (Велика Британія, Канада, США). Такий підхід до організації судочинства, порівняно з державами, у яких поширена континентально-європейська модель адміністративної юстиції, дає змогу уникнути труднощів під час обрання особою компетентного суду [3, с. 18].

Варто звернути увагу, що найдавніше походження, що сягає кінця XVIII ст., має французька адміністративна юстиція. Так, у 1799 році Наполеон прийняв “Уложення про Державну раду”, що започаткувало формування адміністративної юстиції в країні. До основних повноважень Державної ради належали розгляд скарг громадян на рішення адміністрацій різного рівня, зокрема у сфері оподаткування, щодо питань розірвання контрактів та обов’язків, що виникають внаслідок деліктів [1, с. 5].

Загалом сучасна адміністративна юстиція Франції являє собою самостійну гілку правосуддя. Її головна мета полягає у регулюванні й вирішенні конфліктних ситуацій, які виникають між громадянами та органами публічної адміністрації або між самими органами та їхніми відомствами, а також у розгляді судових справ й прийнятті справедливих рішень, які базуються на нормах адміністративного права [4, с. 196].

Важливо, що дуалізм судової системи – специфічна особливість французької адміністративної юстиції. Це пов’язано з тим, що сьогодні у Франції функціонують як загальні, так і адміністративні суди. Однак справи, в яких однією стороною є органи публічної адміністрації, належать до виключної

компетенції адміністративних судів. Водночас норми адміністративного права регламентують діяльність французької адміністрації [5, с. 81].

Сучасна модель адміністративної юстиції у Франції представлена Державною радою, яка є Вищим адміністративним судом Франції, апеляційними адміністративними судами та територіальними (регіональними та спеціалізованими) судами. Водночас до компетенції Державної ради належать повноваження як у сфері законодавчої, так і виконавчої влади. Тож судді адміністративних судів одночасно є радниками і виконують консультативні функції щодо діяльності адміністрації. На думку науковців, такий підхід до формування адміністративного судочинства Франції є запорукою ефективності державного управління і сприяє розвитку адміністративного права. Проте таке поєднання в одному органі функцій судового й адміністративного органу критикується у сучасній правовій доктрині з позицій розподілу влади [3, с. 19].

Запроваджена у Німеччині система адміністративної юстиції має певні відмінності від французької моделі. Насамперед це проявляється у питаннях поділу влади, у яких німецьку систему можна вважати більш послідовною. Так, у німецькому князівстві Баден у 1863 році було вперше запроваджено спеціалізований адміністративний суд.

У Німеччині застосовується Закон про судоустрій 1877 року (у редакції 1975 року). Цей закон визначає та впорядковує діяльність судів. Спеціальні закони або нормативні акти регулюють роботу соціальних, трудових, адміністративних судів, Федерального конституційного суду [6, с. 250].

Важливо, що у німецькій доктрині адміністративної юстиції, порівняно з французькою, більш послідовно проведений принцип розподілу влади. Так, в Німеччині адміністративна юстиція органічно входить до єдиної системи правосуддя. Федеральний і земельні конституційні суди розглядають справи щодо захисту конституційних прав людини від порушень з боку законодавчого органу. Водночас адміністративні суди надають захист, якщо права громадян порушуються органами виконавчої влади.

У Німеччині адміністративні суди мають триланкову систему, тобто на рівні земель діють адміністративні суди як суди першої інстанції; на федеральному рівні діє Федеральний адміністративний суд як суд першої і ревізійної інстанції.

Крім того, “Положення про адміністративні суди” передбачає, що адміністративне судочинство здійснюється судами, які є незалежними та відокремленими від адміністративних органів. Отже, на відміну від Франції, адміністративні суди Німеччини діють у межах загальної системи правосуддя і повністю відокремлені від адміністрації [3, с. 19].

Ураховуючи, що Німеччина та Франція належать до країн континентальної правової системи, для позначення моделей адміністративної юстиції, характерних для цих держав, часто вживається термін “континентальна організаційна модель адміністративної юстиції”.

Зокрема, О. Муза наголошує на таких перевагах цієї моделі функціонування адміністративних судів: спеціалізація судових органів на розгляді адміністративно-правових спорів забезпечує ефективний і професійний підхід до вирішення справ; створення адміністративних судів відбулося в рамках принципу поділу влади; законодавство чітко окреслює межі предметної юрисдикції адміністративних судів; установи адміністративної юстиції мають належне професійне кадрове забезпечення [7, с. 24].

Англосаксонська модель адміністративної юстиції істотно відрізняється від континентальної. Найяскравішими представниками англосаксонської моделі є США та Великобританія.

Крім того, на сьогодні адміністративна юстиція у країнах англосаксонської системи права складається з так званих квазісудових органів, які поряд з судовими функціями виконують і управлінські, а також із системи судів загальної юрисдикції, що вирішують адміністративно-правові спори за правилами цивільного судочинства. Так, у Великобританії такі органи отримали назву трибуналів. Вони розглядають спори, що належать до різних сфер державного управління: земельні спори, справи щодо страхування, будівництва, ліцензування, трудові спори. Суди загальної юрисдикції як органи адміністративної юстиції здійснюють контроль за діяльністю адміністративних трибуналів,

розглядаючи скарги на їх рішення, та вирішують будь-які адміністративні спори за правилами цивільного судочинства. Важливою перевагою трибуналів перед судами загальної юрисдикції є оперативність вирішення скарг та менш формалізована процедура [2, с. 24].

Особливість сучасної судової системи в Англії полягає у змозі оспорити у суді загальної юрисдикції будь-який з актів, прийнятих адміністративним органом. Заявник може звернутись до суду одразу, оминаючи квазісудові органи.

Так само, як у Великобританії, розвивався інститут адміністративної юстиції в США. У США вже в першій половині XX століття поряд із загальними судами почали діяти спеціалізовані адміністративні органи, наділені квазісудовими повноваженнями, що розглядали адміністративні спори – адміністративні трибунали. Федеральним законом 1946 року “Про адміністративну процедуру” було розмежовано подібні справи та зазначено, які з них мають бути розглянуті у загальних судах, а які в адміністративних трибуналах [8, с. 43].

До адміністративних трибуналів у США належать Податковий суд, Претензійний суд та інші адміністративні установи із квазісудовими повноваженнями. Головним нормативним актом у сфері адміністративної процедури вважається Федеральний Закон “Про адміністративну процедуру” 1946 року (у редакції 1981 року). Більша частина американських штатів має власні аналогічні адміністративно-процесуальні закони. Згідно з цими законодавчими актами, адміністративні органи (агентства) мають право на нормотворчість, тобто квазізаконодавчі функції [8, с. 44].

Порівнюючи англосаксонську систему адміністративної юстиції з континентальною, варто зазначити, що в країнах, де немає адміністративних судів, тобто в Англії і США, є досить значна кількість адміністративних трибуналів. До переваг адміністративних трибуналів належать: гнучкість, неформальність, швидкість вирішення справ внаслідок високої кваліфікації та досвіду їх членів, порівняно невисоку вартість процесу. Водночас основним недоліком адміністративних трибуналів є те, що вони є вузько спеціалізованими, тобто розглядають лише підвідомчі їм справи. Це зумовлює низку проблем, що пов’язані, насамперед, з необхідністю утримання великого апарату, що займається розглядом скарг на дії органів державної влади, а також з відсутністю єдиного стандарту розгляду таких справ. Крім того, перевагою адміністративних судів над адміністративними трибуналами є їхня відокремленість від системи загальних судів, тоді як адміністративні трибунали підконтрольні загальним судам [8, с. 45].

Сьогодні адміністративна юстиція швидко розвивається також у країнах, що належали до соціалістичного табору. У більшій частині країн Східної Європи (Естонія, Латвія, Польща) адміністративна юстиція розвивається у напрямі континентальної моделі. Реформування судової системи у кожній з цих країн відбувається з різною швидкістю, однак у кожній зі згаданих держав передбачено запровадження системи адміністративних судів.

У науковій літературі виокремлюють дві основні категорії держав, які входили до складу Радянського Союзу [9, с. 15]:

1. Держави, які відмовились від повного регулювання адміністративного судочинства в рамках цивільного процесу. У таких державах прийняті окремі адміністративно-процесуальні закони (Литва, Естонія, Латвія, Україна, Молдова).
2. Держави, у яких адміністративне судочинство здійснюється в рамках цивільного процесу (Росія, Білорусія, Казахстан, Киргизстан, Узбекистан).

Треба зазначити, що Україна пішла шляхом запровадження інституту адміністративної юстиції у вигляді окремих спеціалізованих судів. Аналіз наявної системи адміністративних судів в Україні дає змогу дійти висновку, що в державі діє континентальна модель адміністративної юстиції. Водночас існує потреба в удосконаленні цієї моделі з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема: посилення незалежності адміністративних судів; скорочення строків розгляду справ; розширення електронного судочинства; запровадження механізмів досудового вирішення спорів; підвищення правової культури учасників процесу.

Отже, для України, яка продовжує процес формування демократичної правової держави, досвід іноземних держав у сфері адміністративного судочинства має не лише пізнавальну, а й практичну цінність.

По-перше, зарубіжний досвід дає змогу виявити найефективніші організаційні моделі адміністративної юстиції. Наприклад, німецька та французька системи демонструють успішну практику створення самостійної ієрархічної структури адміністративних судів, що діє окремо від загальних судів і має власну спеціалізацію. Такий підхід забезпечує високу якість розгляду справ, глибоке розуміння публічно-правової специфіки суддями, а також незалежність судової гілки влади у розв'язанні спорів між громадянами та державою.

По-друге, вивчення зарубіжного досвіду сприяє підвищенню стандартів судочинства. У країнах Європейського Союзу особлива увага надається дотриманню процесуальних гарантій, правам сторін у судовому процесі, прозорості процедур, мотивації судових рішень. Впровадження подібних стандартів в Україні може підвищити довіру громадян до судової системи та забезпечити її відповідність європейським вимогам, що особливо важливо в контексті інтеграції України в європейський правовий простір.

По-третє, іноземний досвід є джерелом інновацій у сфері цифровізації судочинства. Такі країни, як Естонія, Нідерланди та Австрія, демонструють успішне впровадження електронного документообігу, онлайн-слухань, систем електронного подання позовів, доступу до рішень судів тощо. Для України, яка перебуває на шляху цифрової трансформації державних інституцій, особливо в умовах воєнного часу це є надзвичайно актуальним та практично значущим.

По-четверте, зарубіжна практика надає Україні цінні уроки у сфері кадрового забезпечення. Системи добору, навчання, атестації та дисциплінарної відповідальності суддів, які функціонують у Німеччині, Франції чи Польщі, можуть стати зразком для підвищення якості й доброчесності суддівського корпусу в Україні. Забезпечення високих професійних і моральних стандартів серед суддів – одна з ключових умов успішної реформи правосуддя.

По-п'яте, зарубіжний досвід підказує Україні ефективні механізми альтернативного вирішення публічно-правових спорів, зокрема розвиток інституту медіації, досудових процедур, а також можливості адміністративного оскарження рішень органів влади перед зверненням до суду. Це сприяє розвантаженню судів та підвищенню ефективності правового захисту.

І нарешті, порівняльний аналіз різних моделей адміністративної юстиції дає змогу уникати типових помилок, притаманних окремим правовим системам. Наприклад, надмірна бюрократизація або недостатня інституційна незалежність можуть негативно впливати на ефективність адміністративних судів. Вивчення подібних аспектів допомагає Україні свідомо уникати таких проблем під час вдосконалення власної моделі.

Висновки. Отже, аналіз міжнародного досвіду побудови систем адміністративного судочинства підтверджує, що ефективна адміністративна юстиція є ключовим чинником утвердження правової держави та забезпечення належного судового контролю за діями публічної влади. Практика країн Європи та світу демонструє різноманітні підходи до організації цієї ланки судової системи, однак об'єднує їх спільна мета – гарантувати громадянам справедливий, незалежний і доступний судовий захист у спорах із державними органами.

Для України, яка перебуває в процесі глибоких правових трансформацій, вивчення зарубіжного досвіду є надзвичайно важливим. Він дає змогу не лише ознайомитися з перевіреними часом моделями, а й запозичити дієві механізми, що можуть бути адаптовані до вітчизняних умов задля підвищення якості адміністративного судочинства. Йдеться, зокрема, про вдосконалення структури судів, впровадження новітніх технологій, зміцнення гарантій незалежності суддів та розвиток досудових процедур врегулювання спорів.

Однак запозичення іноземного досвіду повинно відбуватися з урахуванням національної специфіки, чинного правового поля та соціальних реалій. Україна має створити власну модель адміністративної юстиції, яка, спираючись на міжнародні стандарти, зможе ефективно відповідати на виклики сьогодення та гарантувати належний захист прав і свобод громадян у сфері публічно-правових відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гетьман Є. А., Гетьман К. О. (2019). Адміністративна юстиція Франції та України: порівняльно-правовий аналіз. *Теорія і практика правознавства*. Вип. 1 (15). С. 3–10.
2. Соловійов І. М. (2015). Проблеми підвищення ефективності діяльності адміністративних судів: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.10. Харків, 223 с.
3. Кравчук Т. О. (2011). Становлення, розвиток і завдання адміністративної юстиції в Україні та в деяких зарубіжних країнах. *Вісник Вищої ради юстиції*. № 4 (8). С. 15–25.
4. Ільков В. В. (2015). Розвиток системи адміністративного судочинства в Україні з урахуванням джерел права зарубіжних країн під час здійснення Конституційної реформи в Україні. *Право.ua*. № 3. С. 194–198.
5. Бідей О. (2013). Інститут адміністративної юстиції в іноземних країнах. *Підприємництво, господарство і право*. 2013. № 6. С. 80–83.
6. Куценко С. І. (2011). Міжнародний досвід застосування процесуальних норм в адміністративному праві крізь призму адміністративної юстиції. *Держава і право. Юридичні і політичні науки*. № 52. С. 249–254.
7. Муза О. В. (2008). Концептуальні аспекти української моделі інституту адміністративної юстиції в контексті зарубіжного досвіду. *Юридична Україна*. № 8. С. 23–28.
8. Пипяк М. І. (2016). Адміністративний суд в системі державних органів України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Львів, 191 с.
9. Коліушко І. Б. (2003). Адміністративна юстиція: європейський досвід і пропозиції для України. Київ: Факт, 536 с.

REFERENCES

1. Hetman, Ye. A., Hetman, K. O. (2019). *Administrativna yustytisia Frantsii ta Ukrainy: porivnialno-pravovyi analiz* [Administrative justice in France and Ukraine: comparative legal analysis.]. *Teoriia i praktyka pravoznavstva*. Vyp. 1 (15). P. 3–10. [In Ukrainian].
2. Soloviov, I. M. (2015). *Problemy pidvyshchennia efektyvnosti diialnosti administrativnykh sudiv* [Problems of improving the effectiveness of administrative courts]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.10. Kharkiv, 223 p. [In Ukrainian].
3. Kravchuk, T. O. (2011). *Stanovlennia, rozvytok i zavdannia administrativnoi yustytisii v Ukraini ta v deiaikykh zarubizhnykh krainakh* [Formation, development, and tasks of administrative justice in Ukraine and in some foreign countries]. *Visnyk Vyshchoi rady yustytisii*. No. 4 (8). P. 15–25. [In Ukrainian].
4. Ilkov, V. V. (2015). *Rozvytok systemy administrativnoho sudochynstva v Ukraini z urakhuvanniam dzherel prava zarubizhnykh krain pid chas zdiisnennia Konstytutsiinoi reformy v Ukraini* [Development of the administrative justice system in Ukraine with consideration of foreign sources of law during the implementation of constitutional reform in Ukraine]. *Pravo.ua*. No. 3. P. 194–198. [In Ukrainian].
5. Bidei, O. (2013). *Instytut administrativnoi yustytisii v inozemnykh krainakh* [The Institute of Administrative Justice in Foreign Countries]. *Pidpriemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2013. No. 6. P. 80–83. [In Ukrainian].
6. Kutsenko, S. I. (2011). *Mizhnarodnyi dosvid zastosuvannia protsesualnykh norm v administrativnomu pravi kriz pryзму administrativnoi yustytisii* [International experience in applying procedural norms in administrative law through the prism of administrative justice]. *Derzhava i pravo. Yurydychni i politychni nauky*. No. 52. P. 249–254. [In Ukrainian].
7. Muza, O. V. (2008). *Kontseptualni aspekty ukrainskoi modeli instytutu administrativnoi yustytisii v konteksti zarubizhnogo dosvidu* [Conceptual aspects of the Ukrainian model of the institution of administrative justice in the context of foreign experience]. *Yurydychna Ukraina*. No. 8. P. 23–28. [In Ukrainian].
8. Pypiak, M. I. (2016). *Administrativnyi sud v systemi derzhavnykh orhaniv Ukrainy* [Administrative court in the system of state bodies of Ukraine]: dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Lviv, 191 p. [In Ukrainian].
9. Koliushko, I. B. (2003). *Administrativna yustytisia: yevropeyskyi dosvid i propozytsii dlia Ukrainy* [Administrative justice: European experience and proposals for Ukraine]. Kyiv: Fakt, 536 p. [In Ukrainian].

Дата надходження статті: 07.06.2025 р.

Iryna KHOMYSHYN

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Professor of the Administrative
and Informational Law Department,
Dr. Habil. (Law), Professor
iryna.y.khomyshyn@lpnu.ua
ORCID: 0000-0002-6180-3478

Artem CHUBAI

Lviv Polytechnic National University,
Educational and Research Institute of Law,
Psychology and Innovative Education,
Postgraduate student
artem.v.chubai@lpnu.ua
ORCID: 0009-0000-3710-7862

**FOREIGN EXPERIENCE IN THE FORMATION
OF ADMINISTRATIVE COURT SYSTEMS:
CHALLENGES AND PROSPECTS FOR UKRAINE**

This article provides a comprehensive analysis of the foreign experience in the formation and functioning of administrative court systems. It examines the main models of administrative justice, including the French, German, Anglo-Saxon, and mixed variants used in certain countries of Central and Eastern Europe. Particular attention is given to the possibility of applying foreign approaches in the process of improving the Ukrainian system of administrative justice. Promising directions for reforming administrative courts in Ukraine are identified, taking into account international standards, particularly in the areas of enhancing judicial independence, digitalization of procedures, simplifying case review processes, and introducing effective pre-trial mechanisms. The conclusion is made on the advisability of selective implementation of foreign experience with mandatory consideration of national legal and social conditions. A comparative analysis of different administrative justice models helps avoid common mistakes inherent in individual legal systems. For example, excessive bureaucratization or insufficient institutional independence can negatively affect the effectiveness of administrative courts. Studying such aspects helps Ukraine avoid such problems when improving its model consciously. At the same time, it helps to borrow effective mechanisms that can be adapted to domestic conditions to improve the quality of administrative justice. In particular, this includes improving the structure of courts, introducing the latest technologies, strengthening guarantees of judicial independence, and developing pre-trial dispute resolution procedures.

Therefore, it is relevant to study the main models of administrative justice abroad, to identify their strengths and weaknesses, as well as to determine which elements of foreign experience can be adapted to Ukrainian realities in order to improve the efficiency of administrative courts.

Keywords: administrative justice, judiciary, administrative court system, models of administrative courts, foreign experience.